

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์จะศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศ โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย

ลำดับขั้นตอนของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาข้อมูลการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยและต่างประเทศ ประกอบด้วย

1. การร่างกรอบของแนวทางการจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยและต่างประเทศ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร (Document research) โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสารอย่างครอบคลุมในบริบทต่างๆ ดังนี้

1.1.1 แนวคิดทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องและครอบคลุมบริบทของการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ สภาพการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผ่านการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ

1.1.2 ศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จำนวน 6 ประเทศ อันได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศกานา และประเทศไทย ในบริบทต่างๆ ในองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบดังนี้คือ

1) กฎหมายและนโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย

2) โครงสร้างทางการบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยและการกระจายอำนาจการศึกษา

3) หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย

4) การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย

1.1.3 ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

1.1.4 การร่างกรอบของแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย โดยผู้วิจัยร่างกรอบแนวคิด จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ

1.2 การสรุปเพื่อเสนอแนวทาง ผู้วิจัยเสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อนำไปสู่การวิจัยได้ร่างประเด็นขององค์ประกอบของแนวทางทางการจัด
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ตาม 5 องค์ประกอบ คือ

1) กฎหมายและนโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2) โครงสร้างทางการบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
และการกระจายอำนาจการศึกษา

3) หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย

4) การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยศึกษาโดยการศึกษาระยะยาวและวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระหว่างปี พ.ศ.2550-2556

เครื่องมือการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการวางแผนทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยและต่างประเทศเป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากหน่วยงานและสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และศึกษาจากทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และระบบข้อมูลสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งฐานข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นกรอบของแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2550-2560 โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมในประเด็นต่างๆ คือ 1) กฎหมายและนโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2) โครงสร้างทางการบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและการกระจายอำนาจการศึกษา 3) หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4) การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย

2.1 ผู้วิจัยนำร่างแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2550-2560 ไปจัดการสนทนากลุ่มโดยกลุ่มผู้คุณวุฒิทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นักวิชาการและคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาที่มีการเปิดสอนทางด้านการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในต่างประเทศ จำนวน 8 ท่าน มาร่วมความคิดเห็นต่อแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์และสรุปข้อมูลการสนทนากลุ่ม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ผู้คุณวุฒิทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นักวิชาการและคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาที่มีการเปิดสอนทางด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในต่างประเทศ จำนวน 8 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิแสดงในภาคผนวก)

เครื่องมือการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ และเนื้อหาของแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย เป็นลักษณะการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศต่างๆ 6 ประเทศ โดยใช้ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม ซึ่งประเด็นการสนทนากลุ่ม สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษารายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากเอกสารงานวิจัย หนังสือ ตำราและบทความทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแนวทางประกอบการศึกษาขั้นต้น แล้วนำมาจัดทำเป็นกรอบในการตั้งเป็นข้อคำถาม จากนั้นผู้วิจัยนำประเด็นการสนทนากลุ่มไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบและให้ความคิดเห็นต่อข้อคำถาม ซึ่งนำมากำหนดเป็นกรอบของแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมในประเด็นต่างๆ คือ 1) กฎหมายและนโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2) โครงสร้างทางการบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและการกระจายอำนาจการศึกษา 3) หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4) การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยขอความอนุเคราะห์หนังสือจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ถึงผู้ทรงคุณวุฒิประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 ท่าน โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทำการคัดเลือกผู้ทำงานและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. มีผลงานด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. เป็นนักวิชาการที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จากเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำงานและมีประสบการณ์ เกี่ยวกับงานด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และดำเนินการโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นกรอบของแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Document Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย

2.2 การตรวจสอบประสิทธิผลของแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยจัดการสัมมนาเชิญผู้ปฏิบัติการภาคสนามเพื่อรับรองแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทยในอนาคต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 8 ท่าน ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานภาคสนามทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการกระบวนการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจากทุกภาคส่วนจำนวน 8 ท่าน คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องผู้บริหารและครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นักศึกษา เป็นต้น (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิแสดงในภาคผนวก)

เครื่องมือการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ และเนื้อหาของแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทยเป็นประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ ลักษณะการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทย และประเทศต่างๆที่คัดสรร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยขอความอนุเคราะห์หนังสือเชิญจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ถึงกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 8 ท่าน โดยการจัดการสัมมนา เพื่อเป็นการนำเอาผลของการสนทนากลุ่ม ในประเด็นของแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาสำหรับ

ประเทศไทย โดยสรุปผลของข้อมูลก่อนนำไปตรวจสอบประสิทธิภาพแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยจัดการสัมมนาเพื่อรับรองแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทยในอนาคต

2.3 สรุปผลข้อมูลเพื่อเสนอแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทยในอนาคต

ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร(Document Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปพัฒนาเป็นแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย ซึ่งแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญคือ 1) กฎหมายและนโยบายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2) โครงสร้างทางการบริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การกระจายอำนาจการศึกษาและความเสมอภาคทางการศึกษา 3) หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 4) การพัฒนาประชาชนเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

